

Muttulin Marppa - Suojärven kieliemo

Kuusiosainen Karjalan kielien sanakirja on parhaillaan valmistumassa. Suurin kunnia kirjan sanojen keräämisestä kuuluu Trofimoffien vävyille maisteri E. V. Ahtialle ja hänen kahdelle kielennoppaalleen. Nämä olivat Jehkilän Siidariniemellä asuneet Muttulin Marppa eli Marfa Biibin o.s. Väänänen-Väntti ja Irinja Lukoskina. Marppa saneli 54 100 suojärveläistä sanaa ja Lukoskan baba suurimman osan säämäjärveläisistä sanoista.

Esittelyvuorossa on nyt Muttulin Marppa. Hänestä on moneen kirjaan kirjoitettu, mutta sen sijaan jehkiläläisten hyvin tuntemasta Lukoskan babasta on jäänyt kirjoihin vähän tietoja. Muistetaan vain, että hän syntyi Hirsylän mutkassa Iivana Bubinin tyttärenä ja meni naimisiin Aunuksen puolelle Ylälehen kylään. Sieltä hän pakeni 1919 Suomeen ja asui sittemmin Siidariniemellä tyttärensä luona. Tytär oli Väntti Pekon vaimo.

Marppa toimi Ahtian kieliooppaana vuosien 1908-1920 ja Irinja vuosina 1924-25 ja uudelleen 1933-34. Kesäisin hän oli jopa parikin kuukautta Ahtian kesäpaikassa Järvenpäässä.

Marpan sukujuuret

Marppa Biibin kuului Väänänen-Väntti sukuun. Naimisiinmenon jälkeen hänet tunnettiin Muttulin Marppana miehensä kotikylän mukaisesti. Aviomies Omeljan Juakko Biibin oli pienestä Muttulin kylästä, joka sijaitsi lähellä Kaksinaisten tulliasemaa. Väntin ja Väänänen lisäksi runonkerääjät ovat käyttäneet Marppa-nimiä Marfa Robobosh, Marttinan Marppa ja myös Omeljan Juakon akka. - Hyvä lapsel on monda nimie.

Marpan isä oli Marttina ja isoisä Siidari, nimen antaja asuinpaikalleen. Molemmat olivat tunnettuja laulajia. Siidarin isä oli Ijev Akimanpoika Kyyrö, syntynyt noin 1756. Hänen peruaanko lienee säilynyt nimi Akimisto?

Runon - ja sanankerääjät löysivät Väänäs-Väntti jo vuoden 1870 tienoilla. Siitä alkaen haastatteloita oli riittänyt - ja myös haastateltavia; Siidarilla kun oli yhdeksän ja Marttinalla viisi lasta. Lauluja on kirjattu muistiin seitsemältä henki-

löltä yhteensä yli neljäkymmentä.

Jokainen suvun jäsen osasi laulaa, se selviää Oskar Relanderin 1888 tekemistä Remanöistä. Hän kirjoittaa: "Minulta jäi Luojan virren sanastus kesken, kun laulaja nousi ylös ja lähti sanoen: Pidäy männä piharuadeih. Harmittelin siinä hetken, kun kuulin lasten sanovan: Elä hädäile. Suat sanat. Jogahini meis malttau Luojan virren sanat."

Niin maltoivatkin. Se selvisi, kun Iivo Härkönen laulatti 1901 Hautovaarassa Paraskeva Vapeikkaa. Hän oli Marpan ja Juakon tytär.

Verraton kieliopas

Ahtialla oli Suojärvellä useampiakin kielioppaita, muttei kukaan heistä ollut Marpan veroinen. Sen todistaa Ahtian lausunto: "Marppa oli sekä kielevä että mielevä. Hän oli mainio puhekielen käyttäjä, sananparsien sutkauttaja ja kuuskujen kertoja. Lisäksi hän oli herkkä ihminen. Kertoi tarinan ja myös katui sitä sanoen: Voi hospodi! Näis paginois vie miun piä keritäh da padah pannah."

Juuri runo - ja laulutaito kuuluivat Marpan parhaisiin ominaisuuksiin. Niissä kun karjalan kieli säilyi karjalaise-

na eikä venäläistynyt, kuten tapahtui puhekielessä. Aihelus eli rukous muuttui malituksi, valgamo pristaniksi, kylläys bohatksi ja armanda miiloituksi. Saman havainnon teki Pertti Virtaranta, kun totesi Vienan matkan jälkeen: "Vienassa on nyt kaksi kieltä. Puhekieli vilisee venäläisiä sanoja, mutta laulukieli on puhdasta karjalaa."

Marpan ja Ahtian yhteistyö tuotti hyvän tuloksen, niin suojärveläisittäin kuin valtakunnallisestikin. Jälkipolvien käyttöön pelastettiin 54 100 karjalasta sanaa.

Marppa estradilla

Marppa oli niin hyvä esiintyjä, että hänet pyydettiin usein 'keikalle', esiintymään moniin tilaisuuksiin. Hänellä olikin monipuolinen ohjelma: laulujen ja runojen lisäksi hän voimaili, tanssi ja jopa ohjasi tanssiryhmiä.

Voimailussa hänen vahvin lajinsa oli 'jalkaborts'. Marppa muisti kertoa: "Jalgabortsas mie voitit Niemen Misan (eli kauppias Mikko Koivusen)."

Marpan tanssitaivosta eli 'balettiesityksestä' Ernst Lampen on kirjoittanut sivukaupalla kirjaansa Pikakuvia Raja-Karjalasta. Lampen kirjoittaa, että Marppa ei ollut varvastans-

sija, vaan koko jalan käyttäjä. Myös hameen helman nosto kuului esitykseen, niin että 'bultsukkamaiset' säät vilahtelivat. Esitys pidettiin Mikittä Laurosen talossa luutnantti Vilkki Nissisen ja väepeli Ilmari Halosen 'suojeluksessa.'

Iskunumeroina Marppa esitti Kankaan kudonnan. Kudonta-tanssi huipentuu kadonneen sukkulan etsimiseen. Sitä Marppa etsi Vilkin ja Ilmarisen housuistakin. vaan ei löytänyt. Kirjailija loukkaantui tästä 'syrijännästä' ja sai Marpalta selityksen: "Minä en tarrennut männä suuren herran staniloita kopeloimäh." Ilman kopelointiakin Marppa tienasi vitosen.

Tanhuopetuksen kohdalla on kirjoissa naapurien sanomana: "Marppa käveli Helsingilöis da opetti siel rahvasta ristakondrua plässimäh."

Suojärven murteen lisäksi Marppa osasi myös livvin. Sitä hän oppi, kun palveli lapsenlikkana Onkamuksessa ja piikana Savilatsussa.

Viimeinen Marppaa haastatellut tutkija oli Eino Leskinen. Hän tapasi Marpan kesäkuussa 1930, mutta laulajan voimat olivat jo huvenneet. Laulut oli laulettu, runot lausuttu ja tanssit tanssittu. "Nygöi vai surmua vuotan," Marppa lausui ja elokuussa ummisti silmänsä.

KOSTI PAMILO

Kyykkäkisaa inkeriläisten kesäjuhlista

Inkeriläisten kesäjuhlat pidettiin tänä vuonna 7. heinäkuuta Raumalla. Ohjelmassa oli myös kyykkää.

Miesten joukkuepeli:

1) Turun inkeriläiset (P. Kopponen, J. Pentikäinen, E. Telkkinen ja A. Kopponen), 2) Rauman karjalaiset (A. Kähäri, O. Narmala, K. Hiltunen ja O. Lehtonen), 3) Turun uusi Karjalaseura (J. Jokela, H. Siikanen, J. Jousimo ja A.P. Suonen), 4) Helsingin inkeriläiset (H. Nikkola, V. Nappu, K. Välimaa ja O. Toivokainen) 5) Karjalan Sivistysseura (P. Rahikainen, S. Hirsso ja K. Paajaste —).

Heimo-ottelun voitti Inkeri.

Muttulin Marppa 1857-1930.